

TRIBUNÁL

IUS ECCLESIAE ET VERITAS

Informácie a články z kánonického a konfesného práva

1/2003

OBSAH ČÍSLA

ÚVODNÍK

OPUS IUSTITIAE PAX 1
doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

DOKUMENTY

DEKRÉT, KTORÝM SA UPRAVUJE ŠTÚDIUM NA FAKULTÁCH KÁNONICKÉHO PRÁVA 2
Kongregácia pre katolícku výchovu

NÁUČNÉ ČLÁNKY

OMŠOVÉ VÍNO V PREDPISOCH KÁNONICKÉHO PRÁVA 4
doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

LITURGICKÉ VÍNO V TRADÍCII NEKATOLÍCKYCH VÝCHODNÝCH CIRKVI 5
LitLic. Jozef Píra

ŠTÚDIUM KÁNONICKÉHO PRÁVA V STREDOVEKU 6
doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

SPOVEDNÁ FAKULTA 7
doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

BISKUPSKÝ VIKÁR 8
ICDr. Miloš Pekarčík

PROMÓTOR SPRAVODLIVOSTI 9
ThDr. Alojz Frankovský, PhD.

ROZHOVOR

JÁN DUDA 10
ICLic. Jozef Skupin

RECENZIE

Patriarchálne cirkvi v Kódexe kánonov východných cirkví 12

Filozofia práva v náuke Jána Pavla II.

Univerzita a Cirkev na začiatku tretieho milénia

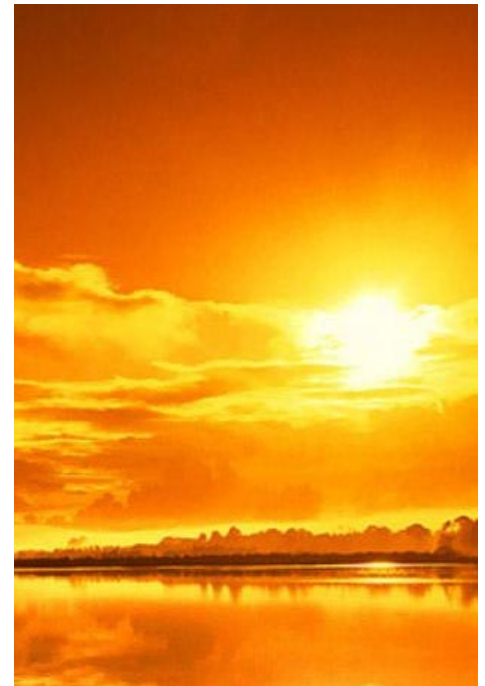
Pokus o katolícku cirkevnoprávnu manželskú kazuistiku

OPUS IUSTITIAE PAX

Dielom spravodlivosti je pokoj. Preto je naliehavou úlohou cirkevnej hierarchie vôbec a osobitne úlohou pracovníkov cirkevnej justície vytvárať takú atmosféru spravodlivosti, ktorá privádza k pokoji a porozumeniu v Božom ľude. Z hľadiska kánonického práva cirkevná spravodlivosť je vyjadrená kánonickými normami. Preto kritériom spravodlivosti je náš postoj a zachovávanie noriem kánonického práva. Nie je našim úmyslom redukovať spravodlivosť v Cirkvi iba na kánonickú spravodlivosť vyjadrenú kánonickými normami, lebo vieme, že existuje aj iná spravodlivosť (napr. biblická, morálna), ale predsa musíme uznať, že kánonická spravodlivosť prináša svoj podiel k celkovej spravodlivosti, ktorej najvyššou mierou je teologická spravodlivosť, to jest spravodlivosť človeka pred Bohom i pred ľuďmi. Ak sa dovoľávame kánonickej spravodlivosti vyjadrenej normami kánonického práva, robíme tak preto, lebo z toho vyplývajú pre nás prinajmenej dve dôležité zásady.

Po prvé: ak sa jednotlivec dovoľáva v Cirkvi spravodlivosti, cieľom jeho požiadavky musí byť pokoj v zmysle princípu „opus iustitiae pax“. Preto pohnútkou dovoľávania sa kánonickej spravodlivosti nemôže byť hnev, nenávisť, pomsta a už vôbec nemôže byť cieľom takejto spravodlivosti poškodenie iného. Ak teda niekto sa dožaduje vyslúženia spravodlivosti v Cirkvi kánonickou formou, nech je jeho pohnútkou naozaj iba kánonická norma alebo uzákonená morálna norma a prvoradým cieľom pokoj a porozumenie, resp. nastolenie pokoja a porozumenia.

Po druhé: aj pre cirkevnú autoritu, resp. orgán cirkevnej justície, platí rovnako, že sa má pri vysluhovaní snažiť o dosiahnutie pokoja a porozumenia. Nesmie sa to však stať za cenu poškodenia pravdy a spravodlivosti, resp. obídenia pravdy alebo spravodlivosti. Lebo v takomto prípade, ak sa obide pravda alebo spravodlivosť, hoci sa aj dosiahne

pokoj, tento pokoj bude falošný, lebo nebude mať svoj základ v pravde a spravodlivosti. Bude ako dom postavený na piesku, ktorý sa môže každú chvíľu zrútiť... Bude to pokoj len dočasný, ktorý bude trvať iba dovtedy, dokedy nevyjde pravda najavo. Lebo nijaký pravý pokoj nemôže čestne a dlhodobo stáť na základoch nepravdy a nespravodlivosti. Takto dosiahnutý pokoj bude raz iba na hanbu tým, ktorí ho takto dosiahli, ba bude i na škodu Cirkvi ako takej. Lebo platí, že „opus iustitiae pax“.

A tak si teda želajme, aby tento starobyľý kánonický princíp bol živým a aktuálnym aj v dnešnej našej Cirkvi. Aby jej prinášal česť a dôveru. Lebo kánonická spravodlivosť nesleduje v prvom rade pozemské právne víťazstvá, ale sa usiluje najmä o priazeň pred samým Pánom. Je pomocníčkou na ceste k spásu, ako nám to pripomína kánon 1752: „Salus animarum suprema lex esto.“

doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

DEKRÉT

KTORÝM SA UPRAVUJE PORIADOK ŠTÚDIA NA FAKULTÁCH KÁNONICKÉHO PRÁVA

Kongregácia pre katolícku výchovu (semináre a študijné inštitúty)

Promulgáciou Kódexu kánonického práva a Kódexu kánonov východných cirkví vzrástol počet študentov fakúlt kánonického práva, ale zároveň dozrelo presvedčenie, že študijný poriadok na dosiahnutie licenciátu tak, ako bol stanovený v apoštolskej konštitúcii *Sapientia Christiana* promulgovaná Jánom Pavlom II. 15. 4. 1979 (AAS 71, 1979, s. 469-499), už nepostačuje na to, aby jednotlivé predmety boli v potrebnej miere vysvetlené a osvojené. Preto konzekventne dozrelo aj presvedčenie, že študenti po ukončení dvojročného štúdia a dosiahnutí licenciátu nedosahujú taký stupeň poznania práva Cirkvi, ktorý je v súčasnosti nevyhnutný na prijatie tých úloh v Cirkvi, v ktorých sa vyžaduje špeciálna príprava z kánonického práva.

Dvojročné štúdium na dosiahnutie licenciátu z kánonického práva sa po prvý raz objavuje v apoštolskej konštitúcii *Deus scienciarum Dominus*, ktorú vydal Pius XI. 24. mája 1931 (AAS 23, 1931, s. 241-284). V tom čase sa štyri semestre štúdia ukazovali ako dostačujúce na dosiahnutie licenciátu, pretože študenti prichádzali na štúdium kánonického práva optimálne pripravení jak zo znalosti latinského jazyka, ako aj zo znalosti kánonických ustanovizní.

Postupom času, ako sa zdá všade, na stredných školách sa už latinčina nevyučuje alebo je považovaná za druhoradý predmet. Taktiež zo študijného poriadku teologických fakúlt a kňazských seminárov sa ukazuje, že aj keď narástol počet iných teologických a pastoračných predmetov, stále menšia pozornosť sa venuje štúdiu kánonického práva a latinčiny. A tak sa stáva, že na fakulty kánonického práva sa dostávajú študenti, ktorí z väčšej časti nepoznajú latinský jazyk a nemajú takmer žiadnu predbežnú prípravu z kánonického práva.

Taktiež, čo sa týka laikov, ktorí čoraz vo väčšom počte študujú na fakultách kánonického práva, tu možno badať ešte viac absenciu primeranej prípravy pre začatie kánonického štúdia druhého cyklu, pretože vstupujú na pôdu fakúlt kánonického práva bez akejkoľvek teologickej formácie a v prvom cykle štúdia tak, ako je usporiadaný v súčasnosti, nemôžu nadobudnúť ani len minimálny stupeň poznania teológie, ktorá je bezpochyby nutná pre pochopenie základných princípov kánonického práva.

Naviac tí, ktorí už dosiahli nejaký akademický stupeň na fakultách civilného práva, často bez toho, aby si vykonali štúdium prvého cyklu, ba môžu na základe úsudku fakulty si vykonať aj druhý cyklus štúdia skrátenou formou, a tak sa stáva, že bez akejkoľvek teolo-

gickej prípravy dosiahnú licenciát z kánonického práva iba za jeden rok.

Avšak Druhý vatikánsky koncil nás napomína, že „pri výklade kánonického práva (...) nech máme na zreteli tajomstvo Cirkvi tak, ako nám ho podáva dogmatická konštitúcia o Cirkvi, ktorú vyhlásil tento posvätný koncil“ (Dekrét o kňazskej formácii *Optatam totius*, n. 16d.). To si vyžaduje, aby jeden i druhý kódex bol vysvetlený vo svetle ekleziológie Druhého vatikánskeho koncilu a jej jednotlivé niektoré body sú v syntéze zhrnuté v apoštolskej konštitúcii *Sacrae disciplinae leges* Jána Pavla II. (AAS 75/II, 1983, s. VII.-XIV) a v apoštolskej konštitúcii *Sacri canones* toho istého pápeža (AAS 82, 1990, s. 1033-1044). To znamená, že tento nový teologický rozmer kánonického práva si vyžaduje viac času, než môže poskytnúť spomínané dvojročné štúdium kánonického práva. Treba tiež dodať, že okrem štúdia latinčiny sa tiež predpokladá zavedenie iných pomocných disciplín (lat. *aliae disciplinae auxiliares*) a výberových prednášok (lat. *cursus optionales*), ktoré sa v súčasnosti ukazujú ako nutné pre naplnenie inštitucionálnej formácie v kánonickom práve.

Kongregácia pre katolícku výchovu, pozorujúc spomínané ťažkosti, v ktorých sa nachádzali jednotlivé fakulty kánonického práva pri formácii svojich študentov v kánonickom práve, rozposlala v roku 1997 všetkým fakultám a inštitútom kánonického práva, ktoré Kongregácia zriadila, dotazník, v ktorom si vyžiadala informácie ohľadom situácie na každej z týchto fakúlt a inštitútov a osobitne sa tiež pýtala, či by považovali za vhodné, ak by sa predĺžilo obdobie štúdia kánonického práva. Po obdržaní odpovedí sa konali na Kongregácii pre katolícku výchovu rôzne konzultácie. Okrem vecí menšieho významu, dospelo sa k presvedčeniu predĺžiť študijný poriadok na dosiahnutie licenciátu na tri roky, resp. šesť semestrov a že prvý študijný cyklus sa stanoví ako absolútne povinný a upravený pre tých, ktorí neabsolvovali prvý cyklus na teologických fakultách alebo v kňazských seminároch, čo platí bez výnimky aj pre tých, ktorí už dosiahli akademický titul v civilnom práve. Problém bol predložený aj na rokovanie Plenárneho zasadania Kongregácie pre katolícku výchovu v rokoch 1998 a 2002. Členovia sa na týchto zasadaniach takmer jednomyselne vyjadrili pozitívne k predloženému návrhu. A pretože navrhované zmeny sa týkajú aj apoštolskej konštitúcii *Sapientia Christiana*, problém bol predložený aj vyššej autorite, ktorá prejavila svoju blahosklonnosť k návrhu a žiadala, aby sa v záležitosti pokračovalo.

Preto, berúc do veľkej pozornosti všetko, ustanovuje sa, že články 76, ako aj 56 a 57 apoštolskej konštitúcie *Sapientia Christiana* sa menia takto:

I. Čl. 76 apoštolskej konštitúcie *Sapientia Christiana*

Program štúdia na fakultách kánonického práva zahŕňa:

a) prvý cyklus, ktorý sa predlžuje na štyri semestre, resp. dva roky, sa ustanovuje pre tých, ktorí predtým neprijali nijakú filozoficko-teologickú formáciu a viaže bez výnimky aj tých, ktorí už dosiahli titul z civilného práva; tento cyklus je zameraný na štúdium ustanovizní kánonického práva a tých filozoficko-teologických disciplín, ktoré sa vyžadujú pre vyššie štúdium z kánonického práva;

b) druhý cyklus, ktorý sa predlžuje na šesť semestrov, resp. tri roky, je zameraný na dôkladné štúdium celého kódexu a na jeho pramene nachádzajúce sa v dokumentoch Magistéria, ako aj v iných disciplinárnych predpisoch, ku ktorým sa pridáva štúdium príbuzných disciplín;

c) tretí stupeň, ktorý trvá minimálne dva semestre, resp. jeden rok, je zameraný na zdokonalenie sa v kánonickom práve a na vedecké bádanie vypracovaním doktorskej práce.

II. Čl. 56 *Poriadku*

Povinnými disciplínami sú:

1° Prvý cyklus:

a) Predmety z filozofie: filozofická antropológia, metafyzika, etika;

b) Predmety z teológie: úvod do Svätého písma; fundamentálna teológia: Božie zjavenie, jeho prenášanie a vierohodnosť; trinitárna teológia; kristológia; traktát o milosti; všeobecná a špeciálna sakramentálna teológia; všeobecná a špeciálna morálna teológia;

c) Ustanovizne kánonického práva;

d) Latinčina.

2° Druhý cyklus:

a) Kódex kánonického práva alebo Kódex kánonov východných cirkví vo všetkých svojich častiach a iné platné kánonické normy;

b) Pomocné disciplíny: teológia kánonického práva; filozofia práva; rímske právo; základy civilného práva; história kánonických ustanovizní; história prameňov kánonického práva; vzťahy medzi štátom a civilnou spoločnosťou; súdna a administratívna prax v kánonickom práve;

c) Úvod do Kódexu kánonov východných cirkví pre študentov latinských fakúlt kánonického práva; úvod do štúdia Kódexu kánonického práva pre študentov fakulty východného kánonického práva;

d) Latinčina;

e) Výberové kurzy (lat. *disciplinae speciales*), cvičenia (lat. *exercitationes*) a semináre (lat. *seminaria*) predpísané fakultou;

3° Tretí cyklus:

a) Kánonická latinčina (lat. *latinitas canonica*);

b) Výberové kurzy (lat. *disciplinae speciales*) a cvičenia (lat. *exercitationes*) predpísané fakultou.

III. Čl. 57 *Poriadku*

§ 1. Na štúdium druhého cyklu môžu byť priamo prijatí študenti, ktorí absolvovali úspešne filozoficko-teologické štúdiá v kňazských seminároch alebo teologických fakultách, okrem prípadov, kedy dekan neusúdi za nutné alebo vhodné stanoviť, aby študent najprv absolvoval predbežný kurz latinčiny alebo všeobecných ustanovizní kánonického práva.

Tí, ktorí dokážu potvrdeniami, že už absolvovali niektoré matérie prvého cyklu na niektorej fakulte alebo univerzitnom inštitúte, môžu sa od absolvovania kurzov dišpenzovať.

§ 2. Tí, ktorí už dosiahli akademický titul z civilného práva, môžu byť dišpenzovaní od niektorých predmetov druhého cyklu (ako sú rímske právo, civilné právo), ale nemôžu si skrátiť trojročné štúdium na dosiahnutie licenciátu.

§ 3. Po ukončení druhého cyklu musia študenti tak poznať latinský jazyk, aby mohli ľahko chápať a rozumieť predpisom Kódexu kánonického práva a Kódexu kánonov východných cirkví, ako aj iné kánonické dokumenty. Táto povinnosť narastá v treťom cykle tak, aby mohli porozumieť i správne vykladať pramene práva.

Všetko, čo sa týmto dekrétom ustanovuje pre fakulty kánonického práva, platí aj pre inštitúty kánonického práva erigované touto Kongregáciou, alebo pripojených k nejakej fakulte kánonického práva v súlade s predpismi článkov 62-63 apoštolskej konštitúcie *Sapientia Christiana*.

Tento dekrét vstúpi do platnosti na začiatku akademického roka 2003-2004, berúc do úvahy rôzne spôsoby platné v rôznych krajinách.

Najvyšší veľkňaz Ján Pavol II. na audiencii, ktorú poskytol kardinálovi prefektovi tejto Kongregácie dňa 2. septembra 2002, schválil a potvrdil všetko, čo sa v tomto dekrete stanovuje a schválil in forma specifica to, čo sa týka článku 76 apoštolskej konštitúcie Sapientia Christiana s príslušnými úpravami, vylúčiac akékoľvek iné predpisy a nariadil tento dekrét zverejniť.

V Ríme, v sídle Kongregácie, dňa 2. septembra 2002

† Zenon kard. Grocholewski † Giuseppe Pittau, S. J.
prefekt sekretár

*Pôvodný text bol publikovaný v L'Osservatore Romano,
Sabato 16 Novembre 2002, s. 5.*

Z latinského originálu preložil doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Úvod

Víno je naozaj starobylym nápojom. Bolo známe už dávno pred narodením Ježiša Krista. Bolo a podnes je obľúbeným nápojom zvlášť v oblastiach, kde sú priaznivé podmienky pre pestovanie viniča. Nastupujúcou globalizáciou si víno čoraz viac nachádza cestu aj do oblasti, kde sa vinna réva nepestuje pre nevhodné klimatické podmienky.

1. Pôvodný význam slova „víno“

O pôvode názvu „víno“ autori dodnes nie sú zajedno. Niektorí autori zastávajú názor, že slovo víno je semitského pôvodu, a teda jeho počiatok treba hľadať na blízkom výcho-

de, kde víno poznali naozaj už veľmi dávno. Víno poznali aj Hebreji, čo dovedčujú aj texty Pisma svätého Starého zákona. Iní autori ho lokalizujú do krajín indoeurópskej kultúry, odkiaľ ju prevzala grécka a rímska kultúra. Ani pôvodný obsah slova „víno“ dnes nie je celkom jasný a jednoznačný. Sú autori, ktorí názvu víno pripisujú určitý tajomný, mystický až erotický nádych, odvodzujú ho od istého sanskritského slova, ktoré sa do latinčiny prekladá ako „venus, -eris“ (ľúbivosť, krása, príjemnosť; Rimania mali Venušu ako bohyňu krásy, ako určitú pararelu gréckej Afrodite, ktorá bola bohyňou zmyselnej lásky). Pravdepodobnejšie znie, že názov víno pochádza jednoducho od názvu kra, čiže „viniča“, na ktorom dozrievajú vinne bobule, z ktorých sa potom spracovaním a kvasením vyrába víno (=plod vinnej révy, plod viniča), (porov. O. PIANIGIANI, *Vocabolario etimologico della lingua italiana*, La Spezia 1979, s. 1533; porov. F. NOVOTNÝ, *Latinsko-český slovník*, Praha 1948, s. 1378).

2. Predpisy CIC 1983 o omšovom víne

Predpis kán. 924 § 3 CIC: „Víno musí byť prírodné z plodov viniča a nepokazené“ (can. 924 § 3 CIC: „Vinum debet esse naturale de genimine vitis et non corruptum.“).

Ako pramene tohto kánonického zákona sú uvedené: kán. 815 § 2 CIC 1917; *Responsum* Kongregácie posvätného officia z 2. augusta 1922 a *Instructio generalis Missalis Romani* z 26. marca 1970 (porov. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS AUTHENTICAЕ INTERPRETANDO, *Codex Iuris Canonici, fontium annotatione et indice analytico-alphabetico auctus*, Libreria editrice vaticana 1989, s. 261).

Ak si nalistujeme kán. 815 § 2 CIC 1917, zistíme, že latinský legislatívny text je identický s predpisom kán. 924 § 3 CIC 1983. Hľa, legislatívny text CIC 1917, kán. 815, § 2: „Víno musí byť prírodné z plodov viniča a nepokazené“. To znamená, že to, čo platí o omšovom víne v súčasnej legislatíve, platilo aj v legislatíve Kóde-

xu kánonického práva pápeža Benedikta XV. v roku 1917.

Všeobecné smernice rímskeho misála sa zaoberajú v IV. hlave „Vescami potrebnými na slávenie omše“. V bode 284 sa píše: „Víno pre eucharistickú bohoslužbu má byť z viničného plodu (porov. Lk 22,18), prirodzené a čisté, bez primiešania cudzích prvkov“ (*Rímsky misál obnovený podľa rozhodnutia II. vatikánskeho koncilu a uvedený do platnosti pápežom Pavlom VI.* (slov. vyd.), Typis polyglottis vaticanis 1980, s. 64). Všeobecné smernice tohto misála schválil pápež Pavol VI. 14. 2. 1969. Okrem toho, že tu ide o liturgický a nie o kánonický (disciplinárny) predpis, nezodvedáme sa tu nič nové.

3. Rímska kúria

Kongregácia posvätného officia považuje za platné omšové víno, ak je vyrobené z hrozna, je správnej farby (zrejme bez nečistôt) a má aj chuť dobrého vína (CONGREGAZIONE DI SANT'UFFICIO, *Responsum*, 22. február 1706; *Responsum*, 7. máj 1879; *Responsum*, 10. apríl 1889, in: L. CHIAPPETTA, *Codice di diritto canonico*, vol. II, Napoli 1988, s. 72).

Kongregácia pre sviatosti a Boží kult podčiarkuje, že platnou materiálou je aj vinny mušt, ale nie dovolenou pre nečistoty, ktoré ešte v sebe obsahuje. Povolenie k dovolenosti udeľuje Kongregácia pre sviatosti a Boží kult (X. OCHOA, *Leges Ecclesiae*, V, n. 4588, col. 7479). V tom istom reškripte sa uvádza, že tomu istému kňazovi bolo udelené dovolenie v prípade koncelebrácie prijímať iba pod spôsobom chleba“ (porov. L. CHIAPPETTA, *Codice di diritto canonico*, vol. II, Napoli 1988, s. 72).

Posvätná kongregácia de Propaganda fide považuje za neplatnú omšovú materiál: ríbezľové víno, umelo vyrobené víno, zoctovateľé víno a víno znehodnotené značným množstvom vody alebo inej tekutiny. Za pochybnú materiál považuje víno vyrobené z divého hrozna (CONGREGAZIONE DI PROPAGANDA FIDE, *Resposum*, 1819, in: L. CHIAPPETTA, *Codice di diritto canonico*, vol. II, Napoli 1988, s. 72).

4. Autori

Felix Cappello zdôrazňuje, že nezáleží na tom, či je víno červené alebo biele; podstatné je, aby bolo prirodzené, z viniča a nepokazené, čo on upresňuje tak, že sa jednoducho ešte dá piť (F. CAPPELLO, *Summa Iuris Canonici*, vol. II, PUG, Roma 1945, s. 172).

Angelo Urru taktiež podčiarkuje, že to musí byť víno z vinnej révy, prirodzené. Podľa neho je dovolená s týmto vínom aj určitá chemická manipulácia so zameraním na jeho konzerváciu, aby sa nepokazilo veľmi skoro. Kňazom, ktorí nemôžu používať víno, Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatosti môže dovoliť používať aj vínnu mušť, pričom sa odvoláva na list spomínanej Kongregácie z 22. 9. 1981 (A. URRU, *La funzione di santificare della Chiesa*, vol. I, Roma 1991, s. 138. Porov. R. BRTKO, *Ministro dell'eucaristia*, Roma 1996, s. 71).

Záver

V každom prípade závisí od každého konkrétneho kňaza, aby si zaobstaral pre bohoslužby kvalitné omšové víno, ktoré by bolo v súlade s predpismi Cirkvi. Pri tejto úlohe kňaza nikto nemôže zastúpiť. Jednotlivé biskupské úrady môžu uľahčiť kňazom túto úlohu tým, že dohliadnu na výrobu dobrých omšových vín a preberú záruku na ich súčasť pre bohoslužobné účely.

Zo spoločenského hľadiska kňazi už na základe svojho poslania pestovali kultúru dobrého vína. Nie pre opilstosť, ale pre povznesenie mysle a občerstvenie ducha v zmysle slov apoštola Pavla v liste Timotejovi: „Uži si aj trochu vína na svoj žalúdok...“ Lebo kedysi nebola taká mobilita, akej sme svedkami v súčasnosti a na farách obvykle boli kvalitné pivničné priestory, ktoré na dlhšiu dobu uchovávali omšové víno v dobrom a kvalitnom stave, ktoré potom sa mohlo použiť pri bohoslužbách.

Preto boli kňazi pestovateľmi zdravej kultúry dobrého vína aj v tých oblastiach, kde sa vinnej réve pre poveternostné podmienky nedarilo. Snáď by sa na to nemalo zabúdať.

doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

LITURGICKÉ VÍNO V TRADÍCII NEKATOLÍCKYCH VÝCHODNÝCH CIRKVI

V návaznosti na článok vsdp. súdneho vikára Spišského tribunálu Jána Dudu, by som chcel podčiarknuť, že prakticky vo všetkých východných katolíckych cirkvách *sui iuris*, sú rovnaké predpisy ohľadom používania vína pri liturgii. Kánon 924 § 3 CIC čo do podstaty predpisuje to isté, čo kánon 706 CCEO: „Sväté dary v Božskej liturgii, ktoré sa prinášajú, sú opravdivý pšeničný chlieb, čerstvo tak pripravený, aby nebolo nijaké nebezpečenstvo jeho skazení a prirodzené neskazené víno z plodu viniča.“ Vidieť, že v celej Katolíckej cirkvi, či vo východnej alebo v západnej tradícii, je rovnaký predpis o používaní vína pri liturgii.

Aj keď nie som odborníkom v oblasti kánonického práva, a už vôbec nie odborníkom - someliérom, citujúc právne normy CIC alebo CCEO, chcel by som predsa len vyššie spomínanými citovanými predpismi poukázať na základ, o ktorý sa opiera moje poznanie v tejto oblasti, čo v mojom krátkom príspevku ponúkam do diskusie predovšetkým odborníkom, či kánonistom, či someliérom, či historikom, aby, nakoľko chcú a môžu, spresnili tieto moje, najmä z osobných rozhovorov, získané skôr zaujímavosti ako poznatky.

Preto teda uvediem niekoľko zaujímavostí, ktoré som zozbieral a ktoré sa týkajú viac Nekatolíckych východných cirkvi:

Prvou základnou poznámkou je, že v ich tradícii užívania liturgického vína nie je podstatný rozdiel v súvislosti s užívaním liturgického vína v Katolíckej cirkvi. Existujú však tradície vytvorené niektoré ich špecifiká, ktoré sa skôr týkajú dovolenosti ako platnosti užívania liturgického vína. Mnohé synody Nekatolíckych východných cirkvi vo svojich predpisoch vlastne len opakovaním zdôrazňujú používanie čistého, prirodzeného vína z plodu viniča, spracovaného klasickou, tradičnou, jednoduchou, totiž prirodzenou metódou. Pravdepodobne prvým presnejším a ucelenejším predpisom, ktorý skôr zdôrazňuje, ako niečo nové zavádza, čo by bolo odlišné od vyššie spomínanej metódy spracovania vína a ktorú nazýva tradičnou metódou Otcov, je predpis IV. kyjevskej synody (okolo roku 1400?), ktorá potvrdzuje používanie čistého, neskazeného pravého vína v Božskej liturgii. Pravdepodobne neskôr tento predpis pojali a praktizovali a praktizujú dodnes aj iné Nekatolícké východné cirkvi:

- prvým špecifikom je, že sa najprv pravdepodobne začalo používať víno vyššie uvedenej kvality, avšak červenej farby, ktoré priamo symbolizovalo Kristovu krv. Neskôr, samozrejme, sa začalo používať aj víno bielej farby;
- z niektorých prameňov sa dozvedáme, že dodnes víno najmä červenej farby sa používa v Monofýzitskej egyptskej cirkvi;
- tak napríklad tiež v nekatolíckej Antiochijskej cirkvi je stará tradícia požehnania viniča, z ktorého sa neskôr pripraví liturgické víno;
- v nekatolíckej Sýrskej cirkvi je oddávna starou tradíciou, že pri kvasení liturgického vína dozerá na to poverený zástupca cirkevného spoločenstva;
- podobne pri plnení fľaš liturgického vína v nekatolíckej Chaldejskej cirkvi je na to niekto poverený;
- v nekatolíckej Arménskej cirkvi nepochybne k jednej z najkrajších tradícií patrí zvyk požehnávať víno ešte pred jeho liturgickým užívaním;

Je veľmi veľkou zaujímavosťou, že v Latinskom ríte sa zachoval zvyk požehnávať víno na sviatok sv. Jána apoštola a evanjelistu, ktorý podľa tradície pôsobil a zomrel v Efeze, t. j. na Východe. Aj starý rituál, ktorý sa používal na Slovensku a Podkarpatí obsahuje dokonca dve formy požehnania vína na sviatok sv. Jána, ktorý podľa tradície požil otrávený nápoj, ktorý mu však nič zlého nespôsobil, lebo ho predtým požehnal. Aj my môžeme použiť formulár požehnaní vína zo sviatku sv. Jána apoštola a evanjelistu, avšak v upravenej a schválenej forme.

LitLic. Jozef Píra

VYUČOVANIE KÁNONICKÉHO PRÁVA V STREDOVEKU

„*Libri ordinarii*“ a „*libri extraordinarii*“

V stredovekých školách kánonického práva sa *Graciánov dekrét* (publikovaný asi v roku 1140, avšak oficiálne nepromulgovaný) a *Liber extra* (vytvorená sv. Rajmundom z Peñafortu a promulgovaná pápežom Gregorom IX. dňa 5. 9. 1234), boli považované za *riadne knihy* (lat. *libri ordinarii*), kým *Liber sextus* pápeža Bonifáca VIII. (promulgovaná v roku 1298) a *Constitutiones Clementinae* (promulgované 25. 10. 1317 pápežom Jánom XXIII.) boli považované za *mimoriadne knihy* (*libri extraordinarii*).

„*Doctores ordinarii*“ a „*doctores extraordinarii*“

Od 12. storočia až do konca 13. storočia sa *riadnymi profesormi* (lat. *profesores ordinarii*) nazývali tí doktori (lat. *doctores*), ktorí prednášali tie predmety, ktoré sa považovali za hlavné, kým *mimoriadnymi profesormi* (lat. *profesores extraordinarii*) sa nazývali študenti, ktorým bola udelená fakulta prednášať. Od konca 13. storočia sa situácia zmenila a to tak, že *riadnymi profesormi* sa nazývali tí doktori, ktorí prednášali vyššie spomínané *riadne knihy* (lat. *libri ordinarii*) a ostatní doktori, ktorí prednášali *mimoriadne knihy* (lat. *libri extraordinarii*) sa nazývali *mimoriadnymi profesormi*.

„*Lectura ordinaria*“ a „*lectura extraordinaria*“

Riadnymi prednáškami (lat. *lectura ordinaria*) sa nazývali tie, na ktorých sa prednášali *riadne knihy* (lat. *libri ordinarii*) a obvykle sa prednášali v dopoludňajších hodinách. *Mimoriadne prednášky* (lat. *lectura extraordinaria*) sa prednášali obvykle

popoludní a obsahom týchto prednášok boli *mimoriadne knihy* (lat. *libri extraordinarii*), ale aj *riadne knihy* (lat. *libri ordinarii*).

Metodológia prednášania

V stredoveku učiteľ najprv vyložil tzv. *casus*, ktorý spočíval v krátkom vyrozprávaní obsahu textu, ktorý mal učiteľ vyložiť. Išlo o istý druh súhrnu legislatívneho textu. Týmto spôsobom učiteľ pripravil poslucháčov na to, o čom bude výklad.

Ako druhý krok nasledoval samotný legislatívny text (lat. *lectura*) a zároveň jeho výklad, ktorý spočíval predovšetkým v exegéze a vykladaní jednotlivých slov textu.

Učiteľ sa však neuspokojil s výkladom textu, a preto - ako tretí krok - poslucháčom poukázal na iné *podobné prípady*, ktoré sa nachádzali v cirkevnej legislatíve, pričom veľmi často musel používať dištinkcie, čiže musel vedieť rozlišovať a poznať kritéria rozlišovania textov.

Ak v treťom bode učiteľ poukázal na podobné prípady, v štvrtom bode poukázal na prípady, ktoré *odporovali lektúre*, pričom učiteľ musel použiť svoju brilantnosť tým, že ich dokázal vyvrátiť.

V štvrtom kroku musel učiteľ vyriešiť všetky *otázky, resp. možnosti*, ktoré sa počas výkladu mohli vyskytnúť.

Napokon, a to je už koniec - učiteľ sformuloval určité *všeobecné právne princípy*, ktoré sa v tom čase nazývali *notabilia*.

Opakovanie a dišputy

Opakovanie je matkou múdrosti. Aj stredoveké právnické vyučovanie pozná *opakovanie* (lat. *repetitiones*), ktoré bolo považované za doplnok k štúdiu. Od 14. storočia sa *repetitiones* konalo 1 ráz týždenne. Dátum a tému oznámi študentom učiteľ vopred. *Repetitiones* však neslúžilo v prvom rade na preskúšanie študentov, ale predovšetkým na prehĺbenie vedomosti študentov.

Po Vianociach až do Veľkej noci sa namiesto *repetitiones* konali *dišputy* (lat. *disputationes*). Na rozdiel od *repetitiones* sa pri dišputách hojne využívali *námietky* (lat. *oppositiones*), ktoré bolo potrebné vyvrátiť. V prípade *repetitiones* i *disputationes* zohrávali študenti významnú aktívnu rolu.

Preložil a upravil doc. ThDr. ICLic. Ján Duda

Pôvodný text: Peter Erdő, *Storia della scienza di diritto canonico*, PUG, Roma 1999, str. 85-87.

SPOVEDNÁ FAKULTA

Fakulta alebo jurisdikcia?

V Kódexe kánonického práva sa právomoc kňaza spovedať a rozhrešovať nazývala spovedná jurisdikcia. Po Druhom vatikánskom koncile a pod vplyvom jeho náuky sa dospelo k presvedčeniu, že kňaz nadobúda spovednú fakultu kňazskou vysviacou a dotýka sa moci posväcovania (lat. *potestas sanctificandi*), a preto sa kňazská moc rozhrešovať už nenazýva v novom kódexe spovednou jurisdikciou, ale spovednou fakultou. To znamená, že moc rozhrešovať kňaz prijíma kňazskou vysviacou, ale aby ju mohol používať, potrebuje na to osobitné dovolenie, ktoré má dopad na platnosť úkonu moci rozhrešovania (porov. kán. 966 § 1). Po vstupe do platnosti nového kódexu (27. 11. 1983) sa teda kňazom neudeľuje spovedná jurisdikcia, ale spovedná fakulta! Žiada sa však dodať, že kňaz preto, aby spovedal platne, musí mať spovednú fakultu.

Spôsoby nadobúdania fakulty

Z práva

Ipso iure majú spovednú fakultu, okrem rímskeho veľkňaza, aj kardináli. Preto Svätý Otec a kardináli spovedajú a rozhrešujú platne na celom svete bez obmedzenia (kán. 967 § 1). Aj biskupi majú túto fakultu *ipso iure* a platne rozhrešujú na celom svete, avšak diecézny biskup môže inému biskupovi túto fakultu pre svoje územie vziať, teda nemôže tam rozhrešovať (kán. 967 § 1).

Existuje aj osobitný prípad, v ktorom kňaz nadobudne spovednú fakultu *ipso iure*. Je to prípad, ak sa kajúcnik nachádza v nebezpečenstve smrti a potrebuje rozhrešenie a žiada si konkrétneho kňaza, ktorý však v tom čase nemá spovednú fakultu. V takomto prípade mu túto fakultu udeľuje Cirkev *ipso iure*, aj keby tam bol prítomný kňaz so spovednou fakultou (kán. 976).

Z úradu

Iní kňazi vlastnia spovednú fakultu zo svojho úradu. To znamená, že v Cirkvi existujú úrady, s ktorými je zviazaná spovedná fakulta a kto legitímne takýto úrad prijme, zároveň s týmto úradom prijíma aj spovednú fakultu. Ide o tieto úrady: 1. úrad miestneho ordinára (kán. 968 § 1 ako aj kán. 134 § 2); 2. kánonik penitenciár (kán. 968 § 1); 3. farár a tí, ktorí ho legitímne zastupujú, čiže aj správca farnosti (kán. 968 § 1); 4. vyšší predstavený rehoľných klerických inštitútov pápežského práva a spoločností apoštolského života a ich vikári (kán. 968 § 2). Treba však dodať, že všetci, ktorých sme tu vymenovali, vlastnia spovednú fakultu iba v rámci svojej úradnej právomoci, čiže miestny ordinár len v rozsahu svojho územia, vyšší predstavený rehoľného inštitútu pápežského práva len pre domy svojej provincie, resp. ak ide o generálneho predstaveného, môže spovedať a rozhrešovať len v domoch svojho rehoľného inštitútu všade tam, kde sa tieto domy nachádzajú (kán. 968 § 2).

V súvislosti však s tými, ktorí vlastnia spovednú fakultu z úradu, kódex má istú zvláštnosť: rozširuje im túto spovednú fakultu na celý svet (kán. 967 § 2). To znamená, že všetkých, ktorých som tu vyššie spomenul a vlastnia spovednú fakultu z úradu, z rozhodnutia Svätého Otca vyjadreného v kánone 967 § 2, platne spovedajú a rozhrešujú na celom svete.

Delegáciou, čiže udelením

Existujú však aj kňazi, ktorí nemajú spovednú fakultu ani z práva, ani z úradu. Takíto kňazi platne spovedajú vtedy, ak im spovednú fakultu udeľí kompetentná cirkevná vrchnosť delegáciou. Kompetentnou cirkevnou autoritou pre udelenie spovednej fakulty je ordinár a miestny ordinár, ale môže ju udeliť iba v takom rozsahu, v akom rozsahu

vlastní jurisdikciu (napr. diecézny biskup iba pre svojich diecezanov a tých, ktorí sa aktuálne zdržujú na území jemu zverenej diecézy alebo provinciál rehoľného inštitútu pápežského práva iba pre domy jemu zverenej provincie, teda pre rehoľníkov, ktorí v tomto dome bývajú a pre iných, ktorí sa v tomto dome aktuálne nachádzajú).

Ale aj tu existuje osobitný zásah vôle najvyššieho zákonodárcu: tým kňazom, ktorým spovednú fakultu udeľí miestny ordinár ich inkardinácie alebo trvalého bydliska, kódex túto spovednú fakultu rozširuje pre celý svet (kán. 967 § 2). Kňazom, ktorým spovednú fakultu udeľí iný miestny ordinár alebo len ordinár, majú spovednú fakultu iba tam, kam siaha jurisdikcia spomínaných ordinárov!

Jurisdikcia v spovedi

Na základe spovednej fakulty však nemožno oslobodzovať od cirkevných trestov! Lebo niečo iné je hriech a niečo iné cirkevný trest. Nie každý hriech je zároveň aj cirkevným trestom. Hriechy kňaz odpúšťa na základe moci sviatostnej vysviacky a spovednej fakulty, ale cirkevné tresty odpúšťa iba na základe nadobudnutej jurisdikcie odpustiť konkrétny cirkevný trest. Nechceme zachádzať do konkrétnosti. Chceme iba zdôrazniť, že niekedy môžu kajúcnici žiadať v rámci sviatosti zmiernenia aj oslobodenie od cirkevného trestu. Toto však môže kňaz urobiť iba vtedy, ak okrem kňazskej moci a spovednej fakulty vlastní aj jurisdikciu od takéhoto trestu oslobodiť!

doc. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

BISKUPSKÝ VIKÁR

Druhý vatikánsky koncil bol rozhodujúcim obdobím pre vytvorenie nových cirkevných úradov v rámci partikulárnej Cirkvi, ako dôsledok nových požiadaviek doby a hlavne spružnenia pastorálnej účinnosti jednotlivých diecéz v prospech potrieb Božieho ľudu. Jedným z takýchto úradov je aj úrad biskupského vikára (*vicarius episcopalis*), ktorý vznikol priamo v čase Koncilu ako jeho novinka, a neskôr v období pokoncilovej legislatívy a revízie Kódexu bol prijatý a právne včlenený i do nového Kódexu z roku 1983 (kán. 475-481). Takto sa stáva tento úrad najnovším a najmladším úradom v rámci možných vikárov v diecéze.

Predpoklady pre vznik úradu biskupského vikára

Nepriamy predpoklad pre vznik úradu biskupského vikára sa nachádza už v predprípravnej etape Koncilu v návrhoch, ktoré možno zhrnúť do dvoch základných okruhov. Prvá požiadavka mala právny charakter a spočívala v posilnení právomoci biskupov koadjutorov a auxiliárov na základe ich biskupskej hodnosti a predovšetkým posilnenie ich právomoci vo vzťahu ku generálnemu vikárovi. Druhá požiadavka mala viac pastorálny charakter, ktorý spočíval v novej organizácii i diecéznej kúrie prostredníctvom vytvárania nových cirkevných úradov, ktoré majú mať viac pastorálny ako administratívny charakter.

Dve roviny: ako biskup a ako kňaz

Výsledkom samotného Koncilu i revízie Kódexu bol fakt, že úrad biskupského vikára sa má chápať v dvoch rovinách. Prvá rovina sa dotýka titulárnych biskupov, ktorí na základe koncilového princípu kolegiality medzi biskupmi sú diferencovaní podľa aktuálnej legislatívy do troch kategórií: 1) biskup koadjutor s právom nástupníctva musí byť menovaný do úradu generálneho vikára (kán 406 § 1); 2) špeciálny auxiliárny biskup bez práva nástupníctva je taktiež vždy menovaný výlučne za generálneho vikára (kán. 403 § 2 a kán. 406 § 1); 3) jednoduchý auxiliárny biskup je menovaný za generálneho vikára alebo aspoň (*saltem*) do úradu biskupského vikára (kán 406 § 2).

Čo sa týka titulárnych biskupov Kódex jasne stanovuje povinnosť diecéznemu biskupovi menovať titulárnych biskupov za generálnych vikárov alebo biskupských vikárov podľa týchto pravidiel. To znamená, že diecézny biskup má povinnosť vyplývajúcu z Kódexu, že musí vymenovať auxiliára za generálneho alebo aspoň za biskupského vikára. Druhá rovina ponúka diecéznemu biskupovi možnosť menovať do úradu biskupského vikára diecézneho alebo rehoľného kňaza.

Menovanie: na určitý alebo neurčitý čas?

Ak diecézny biskup menuje auxiliára za biskupského vikára, musí ho vymenovať *ad tempus indefinitum*. Ale ak menuje na biskupského vikára kňaza (nie biskupa), musí ho menovať *ad tempus definitum*, čiže na presne určený čas. Tento *tempus definitum* Kódex neurčuje, ale jeho časové vymedzenie ponecháva na diecézneho biskupa. Menovanie kňaza do úradu biskupského vikára na *tempus definitum* má dopad na platnosť jeho menovania (*ad validitatem*) (kán. 477 § 1).

Rozsah právomocí

Úlohou biskupského vikára je pomáhať diecéznemu biskupovi v pastoračnom riadení diecézy v troch konkrétnych oblastiach: 1) alebo vo vymedzenej územnej časti diecézy; 2) alebo v istom druhu záležitostiach diecézy (je napríklad diskutabilné, že ak je biskupský vikár vymenovaný pre oblasť, ktorá priamo nemá dosah na *cura animarum*, či vlastní zo svojho úradu aj fakulty, ktoré sa starostlivosťou o duše dotýkajú: napr. svedecká fakulta, sobášna fakulta a pod.); 3) alebo pre určenú skupinu ľudí.

Biskupskému vikárovi podľa koncilového princípu subsidiarity prislúcha riadna výkonná moc (*potestas exsecutiva ordinaria*) vykonávaná v mene biskupa (*potestas vicaria*) v jednej z troch spomínaných oblastí. Legislátor podčiarkuje jeho dôležitosť i tým, že ho zaraďuje priamo medzi ordinárov a miestnych ordinárov, čo predstavuje aj isté právne dôsledky (kán. 134).

Biskupský vikár a dekan

Na Slovensku je ešte stále uprednostňovaný tradičný úrad dekana (*vicarius foraneus*). Podľa Kódexu 1917 bolo rozdelenie diecézy na dekanáty, ktoré združovali viac farností, povinné. Ak to diecézny biskup považoval za nemožné alebo nevhodné, musel to konzultovať s Apoštolskou stolicou (kán. 217 § 1, 2). Po II. vatikánskom koncile sa stal úrad dekana podobný novému úradu teritoriálneho biskupského vikára. Obidva úrady mali pastoračný charakter a osoby v týchto úradoch boli považované za blízkych spolupracovníkov diecézneho biskupa. Práve preto počas revízie Kódexu bolo navrhované rozdeliť diecézy do pastoračných zón, na čele ktorých by stál biskupský vikár a takto združoval viac dekanátov. Výsledkom konečného rozhodnutia bolo ponechať právomoc diecéznemu biskupovi, ako sa rozhodne riešiť pastoračné záležitosti v diecéze; či prostredníctvom biskupských vikárov alebo dekanov, alebo zvolí kombinovaný model.

Nový Kódex neurčuje povinnosť diecézneho biskupa menovať biskupských vikárov, alebo dekanov.

Taktiež súčasná legislatíva nedefinuje dekanov, ale určuje iba podmienky pre ich nomináciu a úlohy vlastné tomuto úradu (kán. 553-555). Treba zdôrazniť, že dekan má dve základné úlohy: koordinovať spoločnú pastoračnú činnosť v dekanáte a napomáhať duchovnému a intelektuálnemu rastu klerikov vo svojom dekanáte a dozerat' naň. Kardinálny rozdiel medzi dekanom a biskupským vikárom spočíva v tom, že biskupskému vikárovi stanovuje samotné právo (*ipso iure*) riadnu zástupnú moc. Naopak, dekan iba pomáha diecéznemu biskupovi v jeho horevedených dvoch základných oblastiach. Samozrejme, vždy ostáva možnosť diecézneho biskupa dele-

govať dekana na právne úkony v oblasti výkonnej moci, alebo presne špecifikovať, prípadne rozšíriť jeho právomoci prostredníctvom partikulárneho zákona. Úmyslom Koncilu i revízie Kódexu však bolo uplatniť princíp subsidiarity, a teda prerozdelenia moci. Uvedomujúc si rôznosť pastoračných požiadaviek legislátor ponecháva konečné rozhodnutie na diecézneho biskupa. Ten si môže vybrať medzi tradičným úradom dekana, alebo môže ustanoviť nový, moderný a dynamický úrad biskupského vikára vybavený patričnými právomocami.

ICDr. Miloš Pekarčík

PROMÓTOR SPRAVODLIVOSTI

Úloha promótoru spravodlivosti

Úloha ochrany verejného dobra Cirkvi sa zveruje úradu promótoru spravodlivosti a obhajcu zväzku. Ak úlohou obhajcu zväzku je brániť platnosť sviatostnej vysviacky a platnosti manželského zväzku, úloha promótoru spravodlivosti je omnoho širšia: jeho úlohou je chrániť spravodlivosť vyjadrenú v cirkevných zákonoch, čo v konečnom dôsledku slúži v prospech verejného dobra Cirkvi. To znamená, že promótor spravodlivosti dohliada nad zachovávaním dodržiavania zákonov v Cirkvi; jednoducho zo svojho úradu reprezentuje spravodlivosť a zákon, je jeho strážcom a ochrancom. Z tohto dôvodu diecézny biskup je povinný zo zákona vymenovať vo svojej diecéze promótoru spravodlivosti (kán. 1435).

Na druhej strane, konkrétna činnosť promótoru spravodlivosti je v Cirkvi určená zákonom a direktívami ordinára, ktorému podlieha. Táto skutočnosť na jednej strane znamená, že je vo svojej činnosti obmedzený, ale na druhej strane tento cirkevný úrad je v súlade a nie proti princípu hierarchického usporiadania Cirkvi. V Cirkvi nejestvuje delenie moci, ale diecézny biskup je nositeľom zákonodárnej, výkonnej i súdnej moci vo svojej diecéze. Preto aj promótor spravodlivosti, hoci v istom zmysle reprezentuje zákon, nemôže byť vo svojej činnosti nezávislý od postojov a direktív diecézneho biskupa.

Jednotlivé prípady

V rámci cirkevného súdnictva promótor spravodlivosti vstupuje do procesu v nasledovných prípadoch:

Trestný proces

Ide o proces, v ktorom súdny orgán Cirkvi dokazuje spáchanie deliktu, čiže porušenie trestného zákona *ex dolo* alebo *ex culpa*. V penálnom procese je účasť promótoru spravodlivosti povinná *ex iure*. Jemu prináleží podať na súd žalobu a fungovať v procese

ako žalobca (kán. 1721 § 1), hoci aj v tejto činnosti a jednotlivých krokoch je závislý od pokynov diecézneho biskupa (kán. 1724; porov. F. ROBERTI, *De processibus*, vol. I, s. 304).

Procesy manželskej nulity

V procesoch manželskej nulity zasahuje promótor spravodlivosti iba vtedy, ak je už verejne známe, že určité manželstvo je neplatné a stránky (manželia), ktorých sa to týka, nekonajú. V takomto prípade promótor spravodlivosti dá iba podnet (žalobu), aby súd mohol konať (kán. 1501).

Procesy manželskej separácie

V súčasnosti sa manželská separácia v mnohých diecézach rieši administratívnou cestou. To znamená, že o existencii kánonického dôvodu pre separáciu manželov rozhodne kompetentná cirkevná autorita, ktorá je nositeľom administratívnej moci. Avšak, ak sa kánonický dôvod pre separáciu určuje súdnou cestou, teda orgánom súdnej moci, v takomto prípade sa vždy vyžaduje účasť promótoru spravodlivosti v týchto procesoch (kán. 1696).

Sporové procesy

Sporovými sú také procesy, v ktorých obe stránky sú rovnocenné (na rozdiel od administratívneho procesu, v ktorom ide o spor podriadeného s nadriadeným). Pri iných sporových procesoch (okrem manželskej nulity) sa promótor spravodlivosti zúčastňuje iba vtedy, ak sudca alebo kompetentný ordinár to uzná za nutné vzhľadom na verejné dobro Cirkvi alebo jeho účasť vyplýva priamo z povahy veci alebo z nariadenia zákona. Keďže ide o dosť všeobecné formulácie, ktoré kódex bližšie neurčuje, účasť promótoru spravodlivosti v sporovom procese závisí zásadne od rozhodnutia kompetentného ordinára alebo od zainteresovaného sudcu (porov. kán. 1431).

ThDr. Alojz Frankovský, PhD.

Narodil sa vo Veľkej Lesnej, teologické štúdiá absolvoval v Bratislave a právnické na Lateráne v Ríme. Má licenciát z kánonického práva, doktorát z teológie a z tohto istého predmetu sa aj habilitoval na Komenského univerzite. Docent kánonického práva na RKCMF TI v Spišskom Podhradí, súdny vikár Spišskej diecézy, postulátor procesu beatifikácie biskupa Jána Vojtaššáka, autor viacerých publikácií a vedeckých článkov z teológie a kánonického práva. Študenti teológie v Spišskom Podhradí ho svojho času poctili na stránkach časopisu Brázda titulom: „Človek so zdvihnutým ukazovákom!“ Nakoľko sa výrazne angažuje v oblasti kánonického práva na Slovensku (aj časopis Tribunál je vlastne jeho myšlienkou), rozhodli sme sa, že mu položíme zopár otázok.

ROZHOVOR

JÁN DUDA

Pán docent, dovoľte, aby som vám položil obligátnu otázku: Prečo práve kánonické právo? Čo o tom rozhodlo?

Ponuka študovať v zahraničí prišla v čase, keď som bol tajomníkom otca biskupa Františka Tondru pomerne krátko po jeho vysviacke a nástupe do úradu spišského biskupa. Nemal som veľa času na to, aby som sa rozhodol. Zvažoval som, či mám ísť študovať Písmo sväté alebo kánonické právo. Napokon som dal prednosť kánonickému právu. Dôvod bol jednoducho praktický: ako tajomník biskupa som sa stretával s rôznou agendou, ktorá prichádzala do kancelárie biskupského úradu a neraz som si s predloženými problémami nevedel dať rady. A tak padlo rozhodnutie: právo! Písmo sväté je „dušou“ teológie a dodnes ma zaujíma a priťahuje. Kánonické právo však reguluje vonkajší život Cirkvi a vzťahy v cirkevnom spoločenstve. Je postavené na filozofii, teológii a teda aj Písme svätom. Tvori istý druh syntézy vyjadrenej v krátkej kánonickej norme. A práve pre toto krátke a výstižné vyjadrenie niekedy veľkého bohatstva teológie i cirkevnej tradície považujem právo za ars, teda umenie.

Počul som, že vám raz istá úprimná študentka povedala: „Pán profesor, ako môžete milovať túto nemožnú vedu?!“ Spomínate si na to?

Iste, kto by si na takéto úprimné poznámky nepamätal. Bola to dobrá študentka, ale vyjadrila úprimne nechť k štúdiu kánonického práva. Za úprimnosť sa však nemožno hnevať. Kánonické právo v predstavách niektorých študentov vyvoláva možno

hrôzu, lebo je napísané v latinčine, ktorej nie všetci rozumejú. Ani ja som hneď a od samého začiatku kánonické právo nemal v láske. Priťažlivým predmetom mi ho urobili profesori Lateránskej univerzity, ktorých prednášky som mal česť navštevovať: profesor José Castano, dominikán zo Španielska, profesor Manuel Arroba, klaretian taktiež zo Španielska, profesor Tarcisio Bertone (bývalý tajomník Kongregácie pre náuku viery a súčasný arcibiskup v Janove). Predovšetkým títo profesori svojimi prednáškami mi vložili do „duše“ lásku ku kánonickému právu a k právu vôbec, za čo som im veľmi vďačný. Mimoriadne veľa pre moje právne vzdelanie a štýl práce urobil kardinál Zenon Grocholewski, ktorý každoročne prichádzal na Slovensko prednášať na sympóziá. Prekladal som mnohé jeho štúdie z taliančiny, latinčiny a poľštiny. Myslím si, že dôkladne poznám jeho právnickú metodológiu a štýl písania i prednášania. Veľmi veľa som sa od neho naučil. Považujem ho za „duchovného otca“ pokoncilovej kánonickej vedy na Slovensku. Urobil pre Slovensko veľmi veľa a zvlášť pre mladú nastupujúcu generáciu cirkevných právnikov na Slovensku.

Keď už hovoríte o mladej nastupujúcej generácii cirkevných právnikov na Slovensku, nechcete sa pokúsiť zhodnotiť ich prácu?

Myslím si, že táto generácia cirkevných právnikov je ešte príliš mladá. Prenechajme preto hodnotenie ďalším generáciám. Som však presvedčený, že sme urobili výrazný krok dopredu vďaka možnosti študovať v zahraničí, vďaka sympóziám kánonické-

ho práva v Spišskej Kapitule, ktoré sa konajú z iniciatívy Mons. Daniela Faltina a priazni Konferencie biskupov Slovenska, Slovenskej spoločnosti kánonického práva i vedenia RKCMBF UK a zvlášť TI v Spišskom Podhradí. Práve ako prednášateľa na týchto sympóziách navštívilo Slovensko mnoho významných odborníkov svetového mena z rôznych krajín sveta (Španielsko, Vatikán, Taliansko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Maďarsko) a názov Spišská Kapitula sa objavilo aj v študijných učebniciach Gregorovej univerzity v Ríme i na stránkach právnických časopisov v Ríme, Poľsku, Maďarsku a inde.

Mám tiež rovnakú túžbu, akú vyslovil aj Dr. Stanislav Zvolenský: aby na Slovensku vznikla Fakulta kánonického práva. To však nepôjde bez priazne a náklonnosti Konferencie biskupov Slovenska. Kto by sa do toho pustil bez požehnanie a priazne otcov biskupov, pustil by sa do „boja s veterným mlynom“. Pevne však verím, že jedného dňa sa tu dospeje k presvedčeniu, že cirkevné súdy, biskupské kúrie a iné cirkevné inštitúcie sa nezaobídu bez fundovaných cirkevných právnikov. Jednoducho, doba nás k tomu pritlačí. Už teraz cirkevné súdy nestačia zvládať nápor súdnych prípadov a to sa ešte predpokladá ich nárast.

Ako vnímate prácu v cirkevnom súde?

Do práce v cirkevnom súde som nastúpil v roku 1995 na jeseň a už v januári 1996 som prevzal na základe rozhodnutia spišského biskupa vedenie súdu. Bolo to skôr riešenie z núdze: môj predchodca ochorel a ja som ako jediný spomedzi sudcov mal vtedy zákonom predpísaný licenciát z cirkevného práva.

Ďakujem Pánu Bohu, že ma starší spolubratia v súde v tejto novej úlohe prijali a že dodnes tvoríme vynikajúci pracovný tím. Sú to nielen pracovití a vzácni kňazi, ale aj ozajstní priatelia a druhovia v Pánovej vinici.

Prácu v súde vnímam ako náročnú po stránke odbornej. Vyžaduje si od človeka osobitnú odbornú pripravenosť. Ak človek nie je na primeranej odbornej výške, s prípadmi sa hodne utrúpi. A naopak, ak je dobre odborne pripravený, dokáže riešiť prípady rýchlo a dôkladne.

Špecifikum práce v cirkevnom súde nie je hľadanie víťazstiev v právnických sporoch, ale úprimné a pred Bohom ponížené hľadanie objektívnej pravdy. Preto má táto práca osobitné čaro a prináša aj vnútornú radosť a zadosťučinenie, lebo cirkevný sudca je „bádateľom“ kánonickej pravdy a spravodlivosti. A nielen bádateľom, ale ju aj ohlasuje, zvlášť tým, ktorých spory rieši.

Prehliadka Radnice v Spišskej Novej Vsi: vpravo kardinál Zenon Grocholewski (prefekt Kongregácie pre katolícku výchovu), druhý sprava biskup Jozef Zlatňanský (tajomník Interdikasteriálnej komisie pre východnú Európu) a úplne vľavo Tarcisio Bertone (arcibiskup z Janova). Foto: Ján Duda

Povedzte nám ešte niečo o práci postulátora v kauze Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka.

Musím povedať, že táto práca, ktorú konám už od roku 1996, mi priniesla veľa pracovnej námahy. Bola to pre mňa práca, ktorú som nikdy predtým nerobil a málokto mi v tom vedel poradiť. Len Pán Boh vie, koľko dní a večerov som presedel nad knihami, kým som pochopil, ako sa takýto proces vôbec robí.

Na druhej strane, život otca biskupa Vojtaššáka, jeho činnosť, angažovanosť i martýrium mi priniesol množstvo pre mňa obohacujúcich poznatkov, ku ktorým by som možno nikdy nedospel, keby som tento proces nerobil. Jednoducho, otec biskup Vojtaššák korigoval mnohé v mojom myslení i konaní.

I tu som vďačný tímu mojich spolupracovníkov. Som presvedčený, že raz budem môcť im poďakovať aj verejne, lebo si to naozaj zaslúžia. V súčasnosti, okrem pracovnej záťaže, mi táto práca prináša už aj radosť z nových poznatkov i vedomie, že práca, ktorú robím, možno na mnohé desaťročia ovplyvní spiritualitu veriacich na Slovensku, zvlášť veriacich Spišskej diecézy. Čoraz viac som presvedčený o tom, že Boží sluha biskup Ján Vojtaššák bol výnimočná osobnosť odskúšaná v ohni komunistického utrpenia. Keby Boh nebol s ním v týchto skúškach, nemohol by obstáť. Miloval Boha a bol verný jeho Cirkvi usque ad mortem.

Za rozhovor ďakuje ICLic. Jozef Skupin

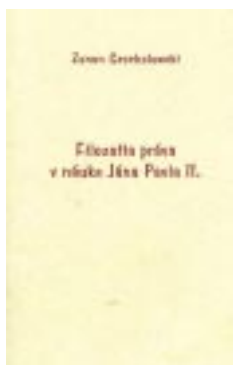

PATRIARCHÁLNE CIRKVI V KÓDEXE KÁNONOV VÝCHODNÝCH CIRKVÍ

Cyril Vasiľ

Štúdia je výrazným príspevkom súčasného dekana Fakulty kánonického práva Orientálneho inštitútu v Ríme k poznaniu štruktúr a právnych inštitútov východných katolíckych i nekatolíckych cirkví v slovenskom jazyku. Ide svojím spôsobom o jedinenčné dielo, lebo história a usporiadanie východných cirkví pre latinských katolíkov, ale aj členov iných východných cirkví „sui iuris“, ostáva zahalená určitým tajomstvom. Autor sa touto štúdiou habilitoval na Teologickej fakulte Palackého univerzity v Olomouci v roku 1999.

Dobrá kniha, Bratislava 1999, 224 strán.

FILOZOFIA PRÁVA V NÁUKE JÁNA PAVLA II.

Zenon Grocholewski

Filozofia práva je riadnou disciplínou na Fakultách kánonického práva, ktoré schválila Apoštolská stolica. Kardinál Grocholewski, súčasný prefekt Kongregácie pre katolícku výchovu, sa pokúsil svojho času o priekopnícku štúdiu: načrtnúť filozofiu práva vo filozofii Karola Wojtyły i v náuke tohto významného človeka, ktorý sa stal v roku 1978 pápežom. V medzinárodnom meradle štúdia mala výrazný ohlas a bola preložená do viacerých jazykov, medzi ktoré sa, vďaka Bohu, zaradil aj tento slovenský preklad.

Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, Košice 2001, 40 strán.

UNIVERZITA A CIRKEV NA ZAČIATKU TRETIEHO MILÉNIA

Zenon Grocholewski

Kniha obsahuje 8 vedeckých článkov, ktoré predniesol kardinál Zenon Grocholewski, prefekt Kongregácie pre katolícku výchovu pri rôznych príležitostiach na tému úlohy a poslania katolíckeho školstva a katolíckych a cirkevných univerzít v kontexte súčasného sveta. Jedinečnosť tejto knihy spočíva v tom, že snáď ide o prvú knihu svojho druhu na svete, ktorá v jednom zväzku podáva učenie tohto vzácneho človeka vo funkcii „šéfa“ katolíckeho a cirkevného školstva.

Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka Spišská Kapitula - Spišské Podhradie a Katolícka univerzita v Ružomberku 2002, 180 strán.

POKUS O KATOLÍCKU CIRKEVNOPRÁVNŤU MANŽELSKÚ KAZUISTIKU

Ján Duda

Autor sa pokúsil o príspevok k zložitej problematike, ktorá sa ukázala v krajinách bývalého východného bloku akosi vypuklejšie po páde železnej opony. Ide o manželstvá katolíkov s pokrstenými nekatolíckymi, ako aj s nekresťanmi. Takéto manželstvá prinášajú pre katolícke stránky a osobitne pre katolíckych duchovných pastierov mnoho zložitých úskalí z hľadiska posudzovania právnej spôsobilosti stránok pre uzavretie manželstva i pre zachovanie kánonickej formy.

Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka Spišské Podhradie 2001, 100 strán.

Zodpovedný redaktor: IClic. Jozef Skupin. Redakčná rada: doc. ThDr. IClic. Ján Duda, PhD.; doc. ICDr. ThDr. František Dluhoš, PhD.; ICDr. Róbert Brtko, CSC.; ICDr. Miloš Pekarčík. Grafická úprava: Mgr. Marián Jabrocký. Jazyková spolupráca: Mgr. Agnesa Buríková. Vydáva Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula 12, 053 04 Spišské Podhradie pre Cirkevný súd Spišského biskupstva. Adresa redakcie: Cirkevný súd Spišského biskupstva, Spišská Kapitula 14, 053 04 Spišské Podhradie, tel. 053/4541214, fax 053/4699214, e-mail: tribunal@stonline.sk. Cenzor: ThDr. Alojz Frankovský, PhD. Imprimatur: Mons. prof. ThDr. František Tondra, spišský diecézny biskup zo dňa 8. 11. 2002, prot. č. 227/2002. Registračné číslo: MK SR 2893/2000, ISSN 1336-1600, EAN 9771336160003 02. Tlač: Tlačiareň Kežmarok.